Vlaams Parlement

409 (2019-2020) – Nr. 3
ingediend op 15 juli 2020 (2019-2020)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Koen Daniëls en Loes Vandromme

over de ervaringen van studenten tijdens de coronacrisis en het perspectief voor het volgende academiejaar

verzendcode: OND

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:
Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Sihame El Kaouakibi;
Stijn Bex, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:
Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Steven Coenegrachts;
Johan Danen, Gustaaf Pelckmans;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:
Kim De Witte.

Documenten in het dossier:
409 (2019-2020) – Nr. 1 en 2: Verslagen van de hoorzittingen

INHOUD

I. Uiteenzetting door de Vlaamse Vereniging van Studenten 4
1. Beschouwingen door Dylan Couck 4
2. Getuigenissen van de studenten 6
2.1. Sander Vanmaercke 6
2.2. Wimjan Nitelet 7
2.3. Lisa Jongmans 8
2.4. Leandro Storme 8
2.5. Elise Beeckmans 9
2.6. Lotte Delemarre 9
2.7. Feliciaan De Palmenaer 10
II. Bespreking 11
Gebruikte afkortingen 13
Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 1 juli 2020 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een hoorzitting over de ervaringen van studenten tijdens de coronacrisis en het perspectief voor het volgende academiejaar. De Vlaamse Vereniging van Studenten had hiertoe een diverse groep studenten samengesteld, die elk een getuigenis aflegden over hun ervaringen.

De Vlaamse Vereniging van Studenten heeft na de vergadering nog een aantal bijkomende antwoorden schriftelijk bezorgd. Deze kunnen geraadpleegd worden op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Tijdens de vergadering waren alleen de commissievoorzitter en commissiesecretaris fysiek in de commissiezaal aanwezig. De vaste leden, plaatsvervangende leden en de toegevoegde leden van de commissie kregen de mogelijkheid om online aan de vergadering deel te nemen via het platform Zoom. Andere volksvertegenwoordigers konden alleen na motivering online aan de vergadering deelnemen.)

I. Uiteenzetting door de Vlaamse Vereniging van Studenten

1. Beschouwingen door Dylan Couck

Dylan Couck, die zelf zijn studies combineert met een voltijdse baan, heeft het coronaonderwijs als relatief goed ervaren. Omdat zijn opleiding vanzelf al sterk inzet op werkstudenten en afstandsonderwijs, heeft de overstap voor hem persoonlijk weinig problemen met zich meegebracht. Daarmee is hij wel geconfronteerd als ondervoorzitter van VVS. Hij start met een aantal algemene bedenkingen over het verloop van de crisis vooraleer enkele inhoudelijke thema's aan te snijden.

Niemand was op de crisis voorbereid, maar toch heeft het hoger onderwijs op een weekend tijd weten over te schakelen naar afstandsonderwijs. Dat onderwijsniveau heeft daarmee zijn wendbaarheid getoond. Toch zijn later problemen opgedoken, en wel onder meer omdat het niet steeds eenvoudig was om beslissingen te nemen. Om te beginnen wist men niet altijd wat de beste handelswijze was vanuit onderwijskundig of pedagogisch perspectief, bijvoorbeeld bij de keuze tussen opgenomen of live uitgezonden lessen. Het is altijd veel eenvoudiger om te zeggen wat men zeker niet moet doen dan aan te geven welke oplossing voor iedereen werkt. Die laatste is in veel gevallen immers onbestaande.

Tweede factor die het nemen van beslissingen bemoeilijkt heeft, is de kwaliteit van de federale maatregelen. Het ministerieel besluit met de maatregelen voor het onderwijs is zeer vaag en biedt veel ruimte voor interpretatie. Daar is veel tijd mee verloren gegaan, maar de universiteiten en hogescholen zijn er toch vrij snel in geslaagd om maatregelen te nemen om de meeste problemen te kunnen opvangen en de impact voor de studenten te beperken.

Een derde factor is het ontbreken van data om bepaalde beslissingen te kunnen ondersteunen. In het hoger onderwijs ontbreken nog data op Vlaams niveau om beleidsbeslissingen te kunnen onderbouwen. Zo is relatief weinig geweten over kansengroepen, terwijl dat net een groep is waar vaak bijzondere aandacht voor nodig is in het beleid.

Ondanks dat het moeilijk was om sommige beslissingen te nemen, is het zeker geen eenzijdig negatief verhaal geweest, meent de spreker. Voor elke negatieve ervaring is er een positief tegenvoorbeeld te vinden. Wat het verschil maakt, is moeilijk te bepalen, al is het instellingsbeleid en in nog veel grotere mate het beleidsvoerend vermogen van opleidingen een belangrijke factor. Opleidingen waar geen overlegcultuur bestaat, hebben in de regel slechter gereageerd op de crisis.

Vervolgens is ook duidelijk gebleken dat crisiscommunicatie niet de sterkte was van het hoger onderwijs. De laatste weken verbetert de duidelijkheid van en de tevredenheid over de communicatie zeker wel, maar in het begin liep dat stroever. Ook vanuit de overheid zelf was de communicatie allesbehalve ideaal. Over veel maatregelen die genomen werden voor studenten is niet gecommuniceerd en de spreker maakt de bedenking dat veel studenten niet op de hoogte zijn van de maatregelen.

Voor opleidingen in de zorg (verpleegkunde, geneeskunde) was de situatie wel anders. Op de studenten kwam tijdens hun stages plots een hoge druk te liggen, terwijl die ook in normale tijden al zwaar is. Dat is lang niet overal positief verlopen. Zo werden in bepaalde wzc's stagiairs niet opgenomen in de tests of konden ze bijvoorbeeld niet bij een aanspreekpunt terecht wanneer ze voor de eerste keer een overlijden meemaakten. Deze casuïstiek onthult volgens Dylan Couck onderliggende problemen, die los staan van de crisis en waarvoor hij verwijst naar het rapport dat VVS eerder aan de commissie bezorgde. Hoe dan ook hebben de studenten tijdens die stages veel geleerd, maar de vraag is of ze het juiste hebben kunnen leren. Het takenpakket van diensten is immers plots sterk veranderd. Het is echter nog te vroeg om daar uitspraken over te doen.

Wat de kotenproblematiek betreft, waren de individuele ervaringen zo verschillend dat het moeilijk is er algemene uitspraken over te doen, behalve één. Die luidt dat de overheid sneller had kunnen reageren. Pas eind mei 2020 kwam er een resolutie (*Parl.St.* Vl.Parl. 2019-20, nr. 325/2) vanwege de meerderheid, en pas op 18 juni 2020 kondigde de minister van Wonen aan dat hij de dag daarna een voorstel zou voorleggen aan de regering om de vaste kosten terug te betalen, maar van een beslissing van die laatste is nog geen spoor. De spreker is bang dat het als een leeg symbool gaat eindigen zonder dat het studenten geholpen heeft. Hij vraagt de commissie het dossier op te volgen, de minister aan te sporen en te informeren naar de stand van zaken.

Daarnaast hebben de instellingen elk hun eigen maatregelen genomen, wat op zich niet onlogisch is, maar na verspreiding in de pers wel tot vragen en onrust leidt bij studenten van andere instellingen. Samenwerking om tot eenduidige maatregelen te komen, is niet eenvoudig gebleken, ook op andere domeinen. VVS zelf heeft geprobeerd om door overleg te komen tot dezelfde maatregelen en eenvoudige communicatie, maar dat is vaak niet gelukt. De gefaalde pogingen om tot een akkoord te komen, hebben voor vertraging gezorgd. De koepel hoopt dat bij een volgende crisis sneller beslist wordt voor ofwel samenwerking ofwel individuele maatregelen, zodat de studenten sneller weten waar ze aan toe zijn.

De meeste maatregelen over de koten die de instellingen individueel voor zichzelf hebben genomen, waren wel goed. Voor de privémarkt is het zoals gezegd nog wachten op de door de minister van Wonen aangekondigde maatregel. De diversiteit is te groot en de data ontbreken om algemene uitspraken te doen over de feitelijke situatie. Sommige verhuurders deden inspanningen, andere niet.

Als laatste thema bespreekt hij de financiële druk op studenten, maar ook daar ontbreken data over de volledige studentenpopulatie. Uit de toename van het aantal vragen blijkt wel dat meer studenten financiële ondersteuning nodig hadden, maar hij kan dus niet zeggen hoe groot hun aandeel is en of ze ook allemaal effectief hulp gevonden hebben. Zeker is wel dat de druk verhoogd is voor studenten die voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn van een studentenbaan, met soms schrijnende situaties tot gevolg. Er zijn wel hulpmogelijkheden maar daarvan is de drempel nog steeds hoog. Men moet de diensten voor studentenvoorzieningen weten te vinden, of de weg naar een leefloon van het OCMW.

De stuvo's hebben geholpen, bevestigt de spreker, maar die middelen zijn niet onbeperkt. Daar moet zeker over nagedacht worden voor volgend jaar, zeker in het licht van de onzekerheid over de studentenjobs in de zomer, die voor sommige studenten noodzakelijk zijn om te overleven.

De voorbije examenperiode is over het algemeen goed en rustig verlopen. In zijn eigen ervaring waren ze goed georganiseerd, voorbereid en duidelijk, en hij hoopt dan ook dat die kwaliteiten behouden blijven. Ook bij VVS kwamen weinig negatieve reacties binnen. Voor het effect op studie-efficiëntie en -duur is het nog te vroeg om conclusies te trekken, wat vanzelf al niet eenvoudig is, omdat het een van de grote hedendaagse vraagstukken betreft in het hoger onderwijs. Veel vragen liggen nog open, ook los van de coronacrisis.

Over leerkrediet werd een voorstel van resolutie (*Parl.St.* Vl.Parl. 2019-20, nr. 335/1) ingediend en is een voorstel van decreet in voorbereiding. De spreker kijkt uit naar de politiek haalbare oplossing die er uitkomt, en die hopelijk de meest studentvriendelijke is. Het meeste zorgen baart de afhandeling van de dossiers door de administratie en de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen. VVS kan niet voorspellen hoeveel studenten gebruik zullen maken van de mogelijkheid tot terugvordering van leerkrediet, maar zelfs 10 procent is al goed voor 25.000 dossiers. Tussen 2005 en 2018 heeft de raad echter geen vijfduizend dossiers verwerkt. Hij dringt er dan ook op aan om, als men het voorstel goedkeurt, ervoor te zorgen dat de raad niet verdrinkt en studenten geen jaren moeten wachten op een uitspraak. Vereenvoudigingen zijn weliswaar mogelijk, maar men moet dossiers toch nog altijd behandelen.

Voor de heropstart na de zomer heeft het hoger onderwijs richtlijnen nodig van de gemeenschappen. Een gelijkaardig draaiboek als voor het leerplichtonderwijs is dan ook zeer welkom. De instellingen kunnen in afwachting wel voorbereidingen treffen maar niets vastleggen zolang de overheid geen duidelijkheid verschaft. Hoe langer die daarmee wacht, hoe moeilijker de concrete planning wordt. VVS dringt dan ook aan op snelheid.

De crisis heeft wel duidelijk gemaakt dat de digitalisering van het hoger onderwijs versterkt kan worden. Zij biedt opportuniteiten voor afstandsonderwijs, zij het niet in de plaats van contactonderwijs op de campus, dat de spreker onvervangbaar noemt, zowel voor het leren als voor het sociale aspect. In het kader van levenslang leren zijn er wel mogelijkheden om materiaal online aan te bieden aan werkstudenten of mensen uit het bedrijfsleven die zich willen bijscholen. De voorbije ervaring moet wel eerst rustig en niet overhaast geëvalueerd worden, al hoeft dat geen jaren te duren, besluit Dylan Couck.

2. Getuigenissen van de studenten

2.1. Sander Vanmaercke

Sander Vanmaercke is bestuurslid Sociale zaken en Diversiteit bij VVS en student Theologie en Religiewetenschappen aan de KUL. Hij gaat in op het mentaal welzijn van studenten. In een onderzoek van de UA werd een vragenlijst ingevuld door meer dan 25.000 studenten. Daaruit kwamen verontrustende cijfers naar boven over de impact van de coronacrisis. Meer dan 30 procent gaf aan zich meestal of altijd eenzaam te voelen. Bijna 30 procent had te kampen gehad met depressieve gevoelens, wat bevestigd wordt door de verdrievoudiging in het onderzoek van Sciensano. Meer dan 40 procent signaleerde moeite met slapen.

Het genoemde onderzoek leert ook dat het mentale welzijn gekoppeld was aan de onzekerheid over de studies. Vergelijking met eerdere onderzoeken toont duidelijk een verslechtering tijdens de coronacrisis. De spreker erkent wel dat de instellingen

voor hoger onderwijs hun best hebben gedaan om hun studenten op te vangen, al zijn de middelen daarvoor beperkt. Naast de bestaande diensten voor studentenvoorzieningen en studentenpsychologen, zetten ze initiatieven op zoals de website van de KUL met tips over zowel het onderwijs als sociale maatregelen, die goede feedback kreeg.

Anderzijds leert het onderzoek wel dat slechts 10 procent van de studenten is gaan aankloppen bij de begeleidende diensten, waarvan slechts 5 procent om psychosociale problemen te bespreken. Het verschil met de eerdergenoemde cijfers doet vermoeden dat de drempel nog steeds hoog is en bevestigt dat er ook nog steeds een taboe rust op praten over mentale problemen. Het wordt volgens de spreker belangrijk om dat aan te pakken.

Die taboedoorbreking is voor een deel de eigen verantwoordelijkheid van de studenten, maar het is ook aan de regering om de drempels weg te werken door middel van media- en informatiecampagnes, waarbij hij de platforms WAT WAT en Awel vernoemt met het oog op informatieverstrekking en het aanbieden van handvatten voor de aanpak en doorverwijzing van medestudenten met problemen.

Daarnaast moeten ook de diensten studentenvoorzieningen betrokken worden, waarbij hij wijst op de noodzaak van voldoende financiering. Zelfs voor corona was de capaciteit van studentenpsychologen al overbevraagd, waardoor ze na een of twee afspraken al moeten doorverwijzen naar een gewone (en dure) psycholoog, wat ook de anonimiteit wegneemt.

Als volgende punt vermeldt hij het betrekken en informeren van docenten. Zij weten immers niet altijd hoe ze moeten omgaan met de problemen die ze bijvoorbeeld tijdens Skypegesprekken detecteren. Ook zij hebben de genoemde handvatten voor aanpak en doorverwijzing nodig.

Daarbij komt tot slot nog het wegwerken van de financiële drempel voor hulp. De kosten van een psycholoog zijn niet te onderschatten voor een student die hulp wenst zonder zijn ouders te betrekken.

VVS kreeg alvast 40.000 euro van de Vlaamse Regering om een project mentaal welzijn op te zetten. De wervingsprocedure voor een stafmedewerker loopt. Hij/zij start normaal midden juli 2020 met de organisatie van een enquête over heel Vlaanderen, aangezien men op dit moment alleen cijfers heeft die gebonden zijn aan instellingen of doelgroepen. Doel is niet alleen het mentale welzijn maar ook het studiegedrag en het verband tussen beide in kaart te brengen. De verspreiding zal gebeuren via de studentenraden en VVS zelf, en hopelijk ook via VLIR en VLHORA, waarmee men al in contact is. Uiteraard zullen ook de instellingen hoger onderwijs om medewerking verzocht worden. Voor de verspreiding wordt ook afgestemd met het kabinet.

Daarop volgt de analyse van de resultaten door de stafmedewerker, gecoördineerd door het bestuur, dat op basis daarvan een rapport met beleidsadviezen zal opstellen, dat in het voorjaar van 2021 zal worden voorgesteld tijdens een themadag.

2.2. Wimjan Nitelet

Wimjan Nitelet is student Interieur en Vormgeving aan Thomas More en zal het als voorzitter van VVS hebben over communicatie. Die van zijn instelling was op bepalende momenten ronduit verwarrend. Zelf liep hij stage in het buitenland, maar toen hij contact opnam met zijn school, zei die de ene dag dat hij geen speciale voorzorgsmaatregelen hoefde te nemen en de volgende dat hij niet meer naar zijn stageplek mocht. Dergelijke communicatie draagt niet bij tot de gemoedsrust.

Tijdens de coronacrisis is ook gebleken dat studentenparticipatie niet de eerste reflex is van bepaalde instellingen, hoewel men op die manier wel de verwachtingen van de studenten had kunnen vernemen. Resultaat was dat de aanvankelijke aanpak wollig en onduidelijk was en pas op het einde realistischer. Het betrekken van de studentenvertegenwoordigers is, naast de eerdergenoemde eenduidige communicatie, een uitdaging voor de toekomst, vat hij samen.

Soms is communiceren dat er niets te communiceren valt, op zich al geruststellend. Het stelt studenten gerust dat iedereen in hetzelfde schuitje zit en dat eraan gewerkt wordt, wat beter is dan helemaal niets vernemen. Een duidelijke en overzichtelijke visie op langdurige crisiscommunicatie is wenselijk. Bij zijn docenten heeft hij dan weer een enorme creativiteit en flexibiliteit ervaren, ook al was ook hun communicatie soms verwarrend. Anderzijds is het bij degenen die voor de crisis al problematisch waren op dat vlak, alleen maar uitvergroot.

Zijn conclusie is dat hij, zeker in het begin, niet geweldig ondersteund werd en dat weinig rekening werd gehouden met mensen in verschillende omstandigheden, zoals moeilijke thuissituaties, waarbij hij gelijktijdige online-examens met één huiscomputer als voorbeeld geeft. Hij roept instellingen en docenten dan ook op zich in te leven in de niet-standaardstudent.

2.3. Lisa Jongmans

Lisa Jongmans is volgend academiejaar voorzitter van de studentenraad VUB en studeert Sociale Wetenschappen, een programma met veel internationale studenten. Zij bevestigt de behoefte van studenten aan duidelijke communicatie. Die was in de voorbije periode verschillend tussen instellingen, maar ook daarbinnen. Van dat laatste geeft ze de VUB als voorbeeld, die over het algemeen mild communiceerde, terwijl er tegelijk proffen waren die verklaarden niet te begrijpen wat het probleem was omdat studeren toch altijd al een eenzame oefening was.

Wat volgend academiejaar betreft, heeft ze er begrip voor dat instellingen als universiteiten voor zichzelf willen beslissen, maar ze dringt er wel op aan dat ze minstens afspreken om gelijktijdig daarover te communiceren, zodat studenten niet in verwarring worden gebracht door losse mededelingen van één instelling en zich ongerust afvragen of die maatregelen ook bij hen zullen gelden.

Verder hoopt zij dat de communicatie, anders dan dit academiejaar, voortaan eerder plaatsvindt en niet op het laatste moment. Zij heeft er begrip voor dat men in de voorbije periode achter de feiten aanliep, maar het volgende academiejaar kan wel voorbereid worden. Bijkomend voordeel is dat studentenvertegenwoordigers dan de tijd hebben om iets te doen met die informatie. Zij geeft de bekendmaking van de examenroosters en -vormen als voorbeeld, en de tijd die nodig is om daarover terug te koppelen met de docenten. Zij is ervan overtuigd dat die de studenten willen helpen, maar daar moet dan wel tijd voor zijn.

Tot slot moeten ook de proffen ondersteund worden bij hun communicatie met studenten, zowel wat het onderwijs betreft als over de examenvorm.

2.4. Leandro Storme

Leandro Storme is student Ecotechnologie aan de hogeschool VIVES te Kortrijk en heeft zelf weinig te klagen. In zijn opleiding waren de docenten zeer flexibel en creatief. Dat alles vlot is blijven verlopen, is ook mede te danken aan de kleine groepen van twintig studenten. Voor de examens was er voldoende voorbereidingstijd.

Minder vlot verliep het betrekken van de studentenvertegenwoordigers door de instelling. Die hebben daar zelf moeten om vragen. Dat is te betreuren, al begrijpt hij wel dat snel maatregelen genomen moesten worden, maar toch hadden zaken kunnen worden vermeden. Verder heeft hij ervaren dat alternatieve taken niet hetzelfde leren als een echte stage.

Als kotstudent heeft hij met zijn medebewoners onderhandeld met zijn kotbaas, maar die heeft weinig solidariteit betoond. Dat is jammer, in het bijzonder voor werkstudenten in de horeca. Die is nu wel opnieuw opgestart maar heeft door de afstandsregels minder klanten en dus minder personeel nodig. Hij roept dan ook op tot een tegemoetkoming voor de werkstudenten.

Wat het afstandsonderwijs betreft, hebben de instellingen vooral problemen met – zeker in het begin – ontbrekende infrastructuur, maar ook met de gewenning aan de software. In sommige opleidingen beperkten docenten zich tot de onlinepublicatie van hun powerpoints. De spreker gewaagt van een zekere digitale ongeletterdheid, die met cursussen kan worden aangepakt.

De problemen van de studenten betroffen vooral het gebrek aan structuur en eenduidige communicatie. De angst om deadlines over het hoofd te zien en de gewijzigde examenplanning verhoogden de stress. Hij pleit ervoor alles te verzamelen op één digitaal platform. Daarnaast wijst hij nog op de noodzaak van een rustige studieplek en vermeldt daarbij de heropening van de bibliotheken als mogelijkheid. De ontwikkeling van een digitale tool die aangeeft waar er studieplekken vrij zijn, zou een prioriteit moeten zijn.

Heel positief voor het mentale welbevinden waren in zijn opleiding de een-op-eengesprekken met docenten, waarin het kon gaan over zowel de lesinhoud als de persoonlijke situatie of de thuissituatie. Zij boden de docenten ook meer inzicht in het realisme van hun lessenpakketten.

2.5. Elise Beeckmans

Elise Beeckmans is student Sociaal-Cultureel Werk aan de Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen en vanaf 1 augustus 2020 de nieuwe voorzitter van VVS. Zij heeft het specifiek over de graduaatsopleidingen, die pas in het voorbije academiejaar zijn ingestroomd in het hoger onderwijs vanuit de CVO's. Het werk aan het op punt stellen van curricula, onderwijsmethodes, evaluatievormen enzovoort verloopt door de coronacrisis echter stroever dan gepland.

Haar instelling heeft wel hard gewerkt om dat voor de studenten zo vlot mogelijk te laten verlopen, maar het gaat wel vaak om studenten met een atypische vooropleiding en een geschiedenis van studiemoeilijkheden. Velen combineren hun studie ook met werk of gezin. De spreker dringt erop aan deze groep niet te vergeten wanneer gesproken wordt over afstandsonderwijs in de coronacrisis, aangezien hun profiel afwijkt van dat van de doorsneebachelorstudent.

Wie uit een beroepsrichting komt, heeft minder ervaring met zelfstandig leerstof verwerken. Wie kiest voor een tweejarige praktijkgerichte opleiding, wil zoveel mogelijk in de praktijk zitten. Contactmomenten zijn voor hen zeer belangrijk, het is niet evident om alles online te doen. Vaak is afhaken het gevolg, bij gebrek aan ondersteuning, waarschuwt de spreker. Ze pleit ervoor om daar rekening mee te houden bij de heropstart van het academiejaar.

2.6. Lotte Delemarre

Lotte Delemarre was het afgelopen academiejaar voorzitter van de studentenraad aan de KUL. Zij gaat in op de evaluatievormen, waarover in het begin veel onduidelijkheid

was. De docenten leken vrij spel te hebben, zonder coördinatie op opleidingsniveau. Het nooddecreet (*Parl.St.* Vl.Parl. 2019-20, nr. 284/2) heeft er wel voor gezorgd dat de studenten betrokken werden, wat tot goede afspraken heeft geleid, onder andere de communicatie op één dag over examenrooster en -vormen.

Positief is dat die laatste zo veel mogelijk aansluiten op de oorspronkelijk geplande, zodat studenten op het einde niet plots een vak op een andere manier moesten gaan studeren. Evaluatie op de campus is vlot verlopen, al werd het verplichte mondmasker door sommigen als moeilijk ervaren. Examens thuis waren lastiger. Men kon wel een laptop lenen, maar daarnaast heeft niet iedereen thuis een rustige ruimte en een goede internetverbinding. Er moet bekeken worden hoe dat in de toekomst kan worden verbeterd.

Bij mondelinge examens hebben studenten normaal een relatief grote vrijheid bij de keuze van hun moment in het licht van hun persoonlijke planning. Dat kon nu niet, maar de studenten vragen om dat volgend academiejaar wel opnieuw mogelijk te maken.

Zij treedt bij dat voor wie ondersteuning nodig heeft, de weg naar studentenvoorzieningen niet altijd gemakkelijk is. Daarom bouwde de KUL een geïntegreerde site met informatie over zowel onderwijs als ondersteunende diensten, met daarin een laagdrempelige, anonieme chatfunctie. Dat heeft gezorgd voor een toename van het gebruik en een betere toeleiding.

2.7. Feliciaan De Palmenaer

Feliciaan De Palmenaer studeert Algemene Economie aan de UGent en is financieel bestuurder bij VVS. Behalve de onmogelijkheid van fysieke ontmoetingen met zijn promotor heeft hij geen hinder ondervonden van corona, omdat hij voor zijn masterproef alle data al verzameld had.

VVS staat positief tegenover verdere digitalisering in het hoger onderwijs. Eerste voorwaarde is wel dat zij de werkdruk niet mag verhogen voor studenten. Digitale lessen moeten in de plaats van hoorcolleges komen en niet erbij. Tweede punt is dat zij geen obstakel mogen vormen. De instelling moet studenten helpen die thuis geen laptop of internet hebben. Hij benadrukt wel dat digitalisering geen alternatief is voor campusactiviteiten. Studenten volgen graag samen les.

Behalve de al genoemde thuissituatie, waren er de voorbije maanden problemen met onduidelijkheid over de digitale lessen en onvoldoende infrastructuur voor opnames of livestreaming. Hij stelt wel vast dat de ICT-diensten van alle instellingen hun best hebben gedaan.

Positief aan opgenomen lessen is dat men ze kan herbekijken. Naast de genoemde tool om een rustige studieplek te vinden, heeft de digitale ruimte ook hang-out- en videomeetings opgeleverd.

De nieuwe programma's om les te volgen, de onzekerheid over de juiste links en platforms verhoogden wel de druk. Nadelig voor werkstudenten of studenten met overlappende vakken waren de gestreamde lessen die niet herbekeken kunnen worden. Hij wijst ook op het nadeel dat dergelijke platformen informatie kunnen geven over wie wanneer de leerstof op een platform heeft bekeken, wat een vals beeld geeft over de activiteiten van de student omdat men dat ook langs een andere weg kan hebben gedaan. Voorts is de examensoftware redelijk intrusief en schendt zij de privacy van de student. Ook is de kwaliteitszorg voor digitale tools nog niet sterk ontwikkeld.

Alle instellingen hebben inmiddels digitale leerplatformen en investeren daar ook in, al worden ze afgeremd door hun financiële mogelijkheden. Er zijn ook heel grote verschillen tussen opleidingen en tussen lesgevers. De spreker bepleit dat de instellingen inzetten op de ondersteuning van die laatste. Interessant zou ook zijn dat een tweede persoon de les volgt naast de lesgever, die zich bezighoudt met het beheer van het livegedeelte, zoals vragen die binnenkomen via chat.

De spreker concludeert dat digitalisering in het hoger onderwijs geen doel op zich is maar een middel om studenten en lesgevers te ondersteunen bij de kennisoverdracht.

II. Bespreking

Koen Daniëls waardeerde de gestructureerde uiteenzetting. Zijn fractie kijkt uit naar de dataverzameling, de analyse en de adviezen. Het lid treedt bij dat betere afspraken moeten worden gemaakt over communicatie. Wie doet wat? De overheid ging ervan uit dat de instellingen al over goede kanalen beschikten om hun studenten te informeren, maar uiteindelijk is het te weinig gebeurd. Ze wisten zelfs niet dat met hun verzuchtingen rekening was gehouden. Hoe zien de studenten zelf de communicatie? Wat is het meest aangewezen kanaal?

Wie moet Erasmusstudenten informeren: de instelling waar men verblijft, die waarvan men komt, of het Europese niveau?

Heeft men het gevoel dat de evaluatie toeliet om de beheersing van de leerstof te kunnen bewijzen?

Wat de verschillen tussen proffen betreft, informeert het lid naar welke manier de studenten als goed hebben ervaren, in welke richting en voor welk opleidingsonderdeel.

Bij het leerkrediet verzekert hij dat gestreefd wordt naar een zo laagdrempelig en eenvoudig mogelijke oplossing, met minimale administratie, zonder overrompeling van de raad, en met respect voor de inspanningen van de studenten.

Stijn Bex treedt bij hoe belangrijk het is om de betrokken studenten te horen, zowel in de instellingen als in de politiek. Dat moet voortaan in een vroeger stadium gebeuren. Ook hij feliciteert VVS met het heldere overzicht en roept de vereniging op tot een soortgelijke bijdrage voor de coronacommissie.

Men bracht naar voren dat de gemiddelde resultaten mee lijken te vallen, maar gemiddelden verbergen uitersten in beide richtingen. Het lid roept op om ervoor te zorgen dat studenten die de capaciteiten hebben om in normale omstandigheden hun diploma te halen, dat ook nu doen. Dat mensen bijvoorbeeld stoppen met hun graduaatsopleiding is enorm jammer voor zowel de betrokkenen als de gemeenschap. Zij moeten dan ook opgespoord worden en aangespoord worden hun studies voort te zetten. Welke aanbeveling heeft VVS daarover?

Het project mentaal welzijn klinkt veelbelovend en het is goed dat de minister er middelen voor vrijmaakte. Wordt de enquête ook gebruikt om inzicht te krijgen in de problemen van specifieke doelgroepen zoals eerstegeneratiestudenten, studenten in kansarmoede of met een migratieachtergrond, en lgbtqi-studenten?

Brecht Warnez treedt bij dat de bijdragen prima gestructureerd waren. Welke data moeten volgens de studenten in de eerste plaats verzameld worden? Ontbreken ze thans omdat de instellingen er geen hebben of omdat ze niet doorstromen? Hoe kan volgens de studenten de autonomie van de instellingen – een sterk punt van ons systeem, omdat ze ruime keuzemogelijkheden biedt – bewaard blijven en toch

een zekere harmonisering van de verschillen, die in de crisis voor nadelen zorgden, gerealiseerd worden?

Onvoldoende en onduidelijke communicatie deed zich als probleem voor in verschillende beleidsdomeinen, merkt het lid op. Moet men voor de falende doorstroming van de informatie over de onderwijsmaatregelen, die nochtans goed op de website van AHOVOKS stond, de Vlaamse overheid dan wel de instellingen met de vinger wijzen? Is er een verschil tussen de instellingen op dat vlak? Zelf vond hij die van de UGent alvast prima.

In welke mate vinden de studenten investeringen in digitalisering noodzakelijk? Hebben zij zicht op degene die instellingen zelf van plan zijn? Worden VLIR en VLHORA structureel betrokken bij het project mentaal welzijn? Heeft VVS een evaluatie van de communicatie gepland met de universiteiten en de hogescholen?

Maxim Veys looft de eloquentie der studenten. Hij herinnert eraan dat er na overleg een studentvriendelijke oplossing is gekomen in het voorstel van resolutie van het Vlaams Parlement. Volstaat die voor de studenten? Ook zijn fractie is bezorgd over de capaciteit van de Raad voor betwistingen inzake studievoortgangsbeslissingen. Hij kijkt uit naar de resultaten van het onderzoek over mentaal welzijn. Uiteindelijk zal daaruit een aanpak moeten komen die een evenwicht tussen uniformiteit en maatwerk biedt.

Karolien Grosemans stelt voor dat de Vlaamse Vereniging van Studenten nog een aanvullend schriftelijk antwoord bezorgt op een aantal vragen. *Wimjan Nitelet* acht dit een goede werkwijze om een volledig antwoord te kunnen geven.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Koen DANIELS
Loes VANDROMME,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AHOVOKS	Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
lgbtqi	lesbian, gay, bisexual, transgender, queer (or questioning), intersex
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
stuvo	studentenvoorzieningen
UGent	Universiteit Gent
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVS	Vlaamse Vereniging van Studenten
wzc	woonzorgcentrum